

**Суспільство — це
історично утворена
форма колективного
співжиття людей.**

Суспільство поділяється на певні структурні елементи – соціальні інститути:

- 1) інститут **родини** – забезпечує відтворення людини;
- 2) інститут **економіки** (виробництво матеріальних благ) – забезпечує набуття засобів існування;
- 3) інститут **освіти та науки** – забезпечує одержання, накопичення і передачу інформації;
- 4) інститут **духовності** (релігія, нерелігійні типи світогляду, мистецтво, філософія) – задовольняє духовні потреби людини;
- 5) інститут **управління** (влада(влада, держава(влада, держава, право (влада, держава, право та інші соціальні норми)) – забезпечує

-
- Організаційними засадами суспільства в первісний (додержавний) період були спільна воля людей та воля окремих осіб, які користувалися особливим авторитетом – вождів, старійшин тощо.
 - Рішення, що приймалися спільно, в цей час ще не набули ознак самостійного виду суспільної діяльності, але якщо вони діяли протягом довготривалого часу, вони згодом ставали правилами поведінки – звичками, звичаями, традиціями

- До X тисячоліття до н.е. останній на Землі льодовиковий період закінчився, клімат потеплішав.
- Людство відповіло на цю кризу переходом до принципово нового типу господарювання: від привласнюючої економіки (полювання, рибальство, збирання), воно перейшло до економіки відтворюючої (землеробство, скотарство, ремесло).
- Процес переходу від привласнюючої до відтворюючої економіки називають **неолітичною революцією**.
- Відтворююча економіка **неоліту** призвела до розвитку продуктивних сил, ускладнення організації праці, її розподілу, виникнення обміну, а в соціальному відношенні – до **соціальної стратифікації**, тобто появи різноманітних соціальних прошарків (страт).

- Для регулювання нових суспільних відносин, що вже не могли забезпечуватися мононормами, створювалось право. Воно складалося двома шляхами:
- 1) частина звичаїв санкціонувалася державою і продовжують діяти вже як правові звичаї;
- 2) держава створює нормативні акти, що містять правила поведінки, обов'язкові для всіх.
- **Держава та право виникли, таким чином, через господарську необхідність, з потреб відтворюючої економіки.**

Виробництво і розподіл продуктів харчування, одягу, інших предметів побуту, знарядь праці в нових умовах стало неможливим без системи управління та забезпечення громадського порядку.

-
- **Громадський порядок** – врегульована соціальними нормами система суспільних відносин. Сфера громадського порядку – це, передусім, місця спільного проживання, праці та відпочинку.

РОЗРІЗНЯЮТЬ НАСТУПНІ ФОРМИ ВИНИКНЕННЯ ДЕРЖАВИ:

- 1) **афінська** (класична) форма. Держава в афінському суспільстві виникла внаслідок загострення внутрішніх суперечностей між знатними за походженням та рядовими членами громади, які були пом'якшені шляхом послідовних реформ, без внутрішнього або зовнішнього насильства;
- 2) **римська** форма. Держава у Римі виникла внаслідок боротьби між повноправними патриціями та неповноправними плебеями, які не мали доступу до громадської землі та управління громадою. Тобто, вирішальну роль зіграла внутрішня суспільна боротьба;
- 3) **германська** форма. Виникнення держави у германських племен було прискорене завоюванням германцями величезних Римських володінь. Германці не могли панувати над римлянами за допомогою родоплемінних структур, тому й вимушені були створити новий управлінський апарат. За основу багато в чому вони взяли саме римські державні інституції.

ПОХІДНЕ ВИНИКНЕННЯ ДЕРЖАВ

- Держави виникають і в сучасному світі. Таке виникнення держави відрізняється від первинного тим, що нова держава виникає не на порожньому місці, а на основі окремих елементів колишньої держави і з використанням вже наявних готових моделей державності.
- **Похідне виникнення держав** має наступні варіанти:
 - 1) **ліквідація** колишньої держави в результаті революції і **виникнення нової держави** (але на тій же території, населеній тим же народом). Прикладом тому може бути Перша республіка у Франції, проголошена в 1792 р., Російська Радянська Федеральна Соціалістична республіка, що виникла в результаті Жовтневої революції 1917 г.;
 - 2) **розділення держави**. Таким чином виникли Чехія і Словаччина в результаті розділу федеральної Чехо–Словаччини, пострадянські держави в результаті розпаду СРСР;
 - 3) **сецесія** частини держави і населення. Таким шляхом виникли Еритрея, що вийшла з складу Ефіопії, Бангладеш, що вийшла з Пакистану;
 - 4) **об'єднання** декількох держав. Прикладом може бути об'єднання ГДР і ФРН в 1990 р.
 - 5) виникнення держави в результаті **національно–визвольного руху**. Створення нових держав на руїнах колоніальних імперій. Створення нових держав на руїнах колоніальних імперій (перш за все – Британської і Французької) стало найбільш поширеним способом створення держав в ХХ в. Багато держав (Мозамбік, Алжир, Ангола, В'єтнам) виникли в результаті збройної боротьби, інші (Мадагаскар, Танзанія) добилися незалежності від метрополій мирним шляхом. Деякі з народів, що добилися незалежності, мали власну державність в доколоніальний період (Індія, Єгипет), інші – ні. У будь–якому випадку і ті, й інші нові держави спочатку будувалися на державних моделях, що вже є в світі. Більшість нових незалежних держав орієнтувалися на державний лад колишньої метрополії, проте деякі проголошували своїм зразком соціалістичні держави. Надалі вони, як правило, відходили від спочатку вибраних моделей.